



כתב עת אלקטרוני  
בהוצאת המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, ירושלים

גליון מס' 11, תשפ"ב-תשפ"ג, 2022

ניתן לקריאה באתר כתב העת  
[https://www.dyellin.ac.il/publications/journal\\_education](https://www.dyellin.ac.il/publications/journal_education)

---

**פתח דבר**

---

## פתח דבר

אנו שמחים על פרסומו של גיליון 2022 של כתב העת "במעגלי החינוך", ובו אנו מביאים שישה מאמרים מהחזית המחקרית בעולם החינוך – ראו סקירה קצרה מטה.

בשנה האחרונה חל שינוי בהרכב מערכת כתב העת. ד"ר רותם עכדו החליף את ד"ר יעקב דויטש כעורך כתב העת, ואליו הצטרפה רינה גולדמן כמזכירת כתב העת.

זה הזמן להגיד תודה רבה ליעקב שהוביל לאורך שנים את כתב העת במקצועיות ובביקורתיות, ואפשר לעשותו במה למאמרים ומחקרי עומק על מעגלי החינוך הישראלי.

ברצוננו להודות מכל הלב והערכתנו לכל השופטים שתּרמו מזמנם ומומחיותם לשיפור איכות המאמרים המפורסמים בכתב העת שלנו.

כמו בעבר, אנחנו מתכננים בשנים הקרובות ליצור במה המשלבת בין מאמרים במגוון נושאים במחקר החינוכי לבין גיליונות מיוחדים לכתב העת, שיתמקדו בנושאים תאורטיים ואמפיריים של תחום אחד בחינוך. לפיכך, כתב העת יכלול בשנת 2024, גיליון מיוחד שיתמקד בהנגשה של מסגרות תאורטיות ומחקרי שדה בנושא של פדגוגיה דיאלוגית בהכשרת מורים. ניתן למצוא את הקול הקורא לגיליון מיוחד זה בקישור זה.

## גיליון זה

גיליון זה מכיל שלושה מאמרים המציגים מחקרים אמפיריים העוסקים בתהליכי הליווי והלמידה של המתכשרים להוראה בשנתם הראשונה. המאמר של יחיא חגאזי ובו עזו ברונשטיין מתייחס למחקר בתהליך ההתפתחות המקצועית של מתמחים וריבוי המאפיינים בעבודתו של המורה.

באמצעות שאלון דיווח עצמי בקרב עובדי הוראה, הם מזהים ארבעה אתגרים מרכזיים בתהליך הכניסה להוראה: בניית דימוי עצמי וחברתי; התנהלות בית ספרית מקצועית; קשר עם הורים; והתנהלות מול משרד החינוך. בין המשאבים שזוהו, התבלטה החשיבות בטיפוח יכולתם של מתמחים לסגל משאבים תוך אישיים-מוטיבציוניים, לעומת תמיכה מערכתית-חינוכית.

אתי גואטה וכוכי פרגון משוות במחקרן בין ההערכות המעצבות שקיבלו מורות מתמחות המשתתפות באחת משתי תוכניות הכשרה: אקדמיה-כיתה והתמחות מסורתית. מניתוח התוכן עולה כי ההערכות המעצבות בתוכנית אקדמיה-כיתה מכילות משוב על מאפיינים רבים יותר בעבודתו של המורה (כולל למשל, שיתוף הורים בתהליכים חינוכיים והשתתפות בקהילות ידע מקצועי), לעומת ההתמחות המסורתית שבה המשוב התמקד רק בהוראה בכיתה.

בדומה לכך, קטיה רוזנברג, ריבי כרמל, ודפנה המר בודנרו בדקו במחקרן את תפיסותיהן של גננות חדשות לגבי השתלבותן במרחב המקצועי, מתוך השוואה בין סדנאות מסורתיות לחממות חינוכיות. הניתוח של תשובות הגננות מראה כי תפיסותיהן של אלה שהשתתפו בחממות החינוכיות באשר להשתלבותן במרחב המקצועי היו חיוביות יותר לעומת אלו שהשתתפו בסדנאות המסורתיות, כיוון שהרגישו מוכרות וזכו לאמון בקרב גננות עמיתות. עם זאת, ניכר כי רכיבים מסוימים בתהליך ההכשרה נמצאו חסרים בכל אחד מסוגי הסדנאות - קהילות ידע במודל המסורתי, ותמיכה של גננת מדריכה במודל החממה. שלושת המאמרים האלו מספקים יחדיו תובנות חשובות למורי מורים, האחראים על תהליכי הכניסה להוראה של מורים חדשים.

גיליון זה מכיל גם שלושה מאמרים תאורטיים, שאני מוצא בהם עצות טובות לעוסקים בחינוך על גווניו. המאמר הרביעי בגיליון זה, מאת אורית הוד-שמר וגל בן-יהודה, מציג נקודת מבט נירוי-פדגוגית על קידום חשיבה יצירתית בגיל הרך. דרך סקירה של מנגנוני המוח המעורבים בחשיבה יצירתית, המאמר מציע נקודת מבט דיאלוגית בין שני עקרונות נירוי-פדגוגיים מרכזיים לקידום חשיבה מסועפת: שחרור והפעלה מכוונת של האונה הקדמית. לטענתם, יצירתיות דורשת לעיתים חשיבה משוחררת וספונטנית (מכאן שם המאמר: "לשחרר את האונה המצחית"), ולעיתים הפעלה מכוונת של האונה המצחית כדי לעבד את הרעיונות שהופקו בתהליך הספונטני.



מאמר נוסף מאת דורית אלט ואביטל אהרון-יצחקי, סוקר את השימוש בתוכניות המקדמות אינטראקציות בין ילדים ובני נוער ובין קשישים לפיתוח מיומנויות חברתיות-רגשיות, לקידום הבנה וכבוד בין הדורות, ולהתמודדות עם קשיי השתלבות של האוכלוסייה המבוגרת בחברה. המאמר מתאר גם יוזמות מקומיות בישראל ומציע כיווני מחקר להמשך חקירת התרומה של תכניות בין-דוריות לפיתוח מיומנויות רגשיות-חברתיות לכל החיים בקרב ילדים ונוער.

המאמר האחרון בגיליון זה מתאר מענה, המבוסס על בדיקות ראייה, לקשיי הלמידה אותם חווים ילדים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ואוטיזם. יהודה צור, יעל גוטמן, קרן הנדלר, וורוניקה צור הלפרין מזהים אתגר של תת-אבחון של ליקויי ראייה בקרב ילדים ונוער השייכים לקבוצה זו, שעשוי להשפיע על למידה והתפתחות. קשה לבצע בדיקות ראייה בקרב אוכלוסייה זו, אבל היעדר האבחון עלול לגרום לכך שאנשים ייחסו מגבלות תפקודיות שונות, הנובעות מליקויי ראייה, לקשיים נפשיים או מוגבלות שכלית. צור ואחרים מציעים בדיקות עיניים יזומות ובמרווחים קבועים ומגדירים פרוטוקול לבדיקות עיניים המותאמות לאוכלוסייה זו.